

ประวัติศาสตร์นิพนธ์
ในคริสต์ศตวรรษที่ 20
ข้อโต้แย้งไม่สิ้นสุด

บทนำ

ตั้งแต่ ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา ประมาณ 20 ปี รูปแบบเดิมของวิชาการได้ถูกรูปแบบใหม่ของการวิจัยสังคมศาสตร์ (Social sciences) แทนที่ เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ บรรดานักประวัติศาสตร์ทั่วโลกเห็นพ้องต้องกันว่า การวิจัยที่เคยปฏิบัติกันระหว่างประเทศ ตั้งแต่การเริ่มต้นของการศึกษาทางประวัติศาสตร์ (Historical studies) เป็นวิชาการอาชีพ (Professional discipline) ในต้นศตวรรษที่ 19 นั้น เป็นการวิจัยที่มีได้ตรงกับสภาพการณ์ ไม่ว่าจะ เป็นสภาพการณ์ทางการเมืองหรือทางสังคมของครึ่งหลังของศตวรรษที่ 20 และมีได้ตรงกับข้อเรียกร้องต้องการของวิทยาศาสตร์ในยุคใหม่ ในขณะเดียวกัน ความคิดทั้งปวงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์นิพนธ์ก็ได้ผ่านความเปลี่ยนแปลงล้าสมัยไปแล้ว ทุกวันนี้ มีความเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในการคิดและการปฏิบัติของบรรดานักประวัติศาสตร์ แม้จะมีความสับสนเนื่องมาจากรูปแบบเก่าๆของการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์และการเขียนประวัติศาสตร์ การริเริ่มพื้นฐานได้เกิดขึ้นแล้ว

เมื่อ 20 ปีที่ผ่านมา ข้อสมมุติพื้นฐานทั้งหลายที่เป็นพื้นฐานของการวิจัยประวัติศาสตร์และการเขียนประวัติศาสตร์ตั้งแต่ประวัติศาสตร์ปรากฏเป็นวิชาชีพ (Professional discipline) ในศตวรรษที่ 19 นั้น กลายเป็นข้อสมมุติพื้นฐานที่ถูกถามแล้ว ข้อสมมุติพื้นฐานมากมายย้อนไปสู่การเริ่มต้นของประเพณีนิยมต่อเนื่องของประวัติศาสตร์นิพนธ์ตะวันตกในยุคคลาสสิกโบราณ (ยุคกรีก, โรมันโบราณคลาสสิก) สิ่งที่เป็นสิ่งใหม่ในศตวรรษที่ 19 คือ กระบวนการทำให้การศึกษาประวัติศาสตร์เป็นอาชีพ (Professionalization) และวิชาชีพนี้มีฐานหลักอยู่ที่มหาวิทยาลัยและศูนย์วิจัย หัวใจของกระบวนการทำให้เป็นอาชีพคือ ความเชื่อมั่นคงว่า ประวัติศาสตร์มีสถานภาพเป็นวิทยาศาสตร์ ความคิดหลัก “วิทยาศาสตร์” เป็นที่เข้าใจแตกต่างกันในมวลหมู่นักประวัติศาสตร์ มากกว่าเป็นที่เข้าใจแตกต่างในมวลหมู่นักธรรมชาติวิทยา นักธรรมชาติ

วิทยาแสวงหาความรู้ในรูปแบบของกระบวนการสรุปทั่วไป (Generalizations)¹ และกฎนามธรรมทั่วไป (Abstract laws) สำหรับนักประวัติศาสตร์แล้ว ประวัติศาสตร์แตกต่างจากธรรมชาติ เพราะประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความหมาย เมื่อความหมายแสดงออกตัวคนมันเองในความตั้งใจของมนุษย์หญิงชายผู้สร้างประวัติศาสตร์และแสดงออกตัวคนมันเองในค่านิยมและจารีต (Mores)² ค่านิยมและจารีตทำให้สังคมแนบแน่นรวมกัน ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับบุคคลผู้มีเลือดเนื้อ ชีวิตจิตใจและวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมรับรู้ได้โดยประสาทสัมผัสในยุคสมัย แต่บรรดานักประวัติศาสตร์ก็เหมือนวิทยาศาสตร์ทั้งหลายที่ผ่านกระบวนการทำให้เป็นอาชีพตรงที่มองโลกและชีวิตในแง่ดีทั่วไปว่า การวิจัยที่มีวิธีวิทยาและมีการควบคุมย่อมทำให้เป็นไปได้ที่จะเกิดความรู้จากเหตุผลหรือประสบการณ์ สามารถอธิบาย หรือทดสอบให้ผู้อื่นรับรู้ได้อย่างที่ตนรู้ (Objective Knowledge)³ สำหรับนักประวัติศาสตร์แล้ว ดังเช่นนักวิทยาศาสตร์ความจริงย่อมประกอบอยู่ได้จากการที่ความรู้ตรงกับความเป็นจริงทางวัตถุ (Objective reality) ความเป็นจริงนี้ได้สร้างอดีต “ดังที่อดีตได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง” การที่ประวัติศาสตร์กำหนดค่านิยมเองว่า ประวัติศาสตร์เป็นหลักวิชาการวิทยาศาสตร์ (Scientific discipline) ย่อมมีความหมายสำหรับงานของนักประวัติศาสตร์ คือ หมายถึงการแบ่งแยกชัดเจนระหว่างวาทกรรมวิทยาศาสตร์ (Scientific discourse) กับวาทกรรมวรรณกรรม (Literary discourse) ระหว่างนักประวัติศาสตร์อาชีพกับนักประวัติศาสตร์สมัครเล่น บรรดานักประวัติศาสตร์มองข้ามขอบเขตที่งานวิจัยมีข้อสมมุติฐานเป็นพื้นฐาน เป็นข้อสมมุติพื้นฐานเกี่ยวกับวิถีทางแห่งประวัติศาสตร์ และโครงสร้างของสังคมที่กำหนดผลของการวิจัยของพวกเขาล่วงหน้าแล้ว

¹ Generalization คือ “สามัญการ : การนำเอาลักษณะหรือคุณสมบัติส่วนหนึ่งไปสรุปเป็นลักษณะหรือคุณสมบัติทั่วไป เช่น มีมะม่วง 100 ผลในตะกร้า หยิบชิมทีละผลจำนวน 10 ผล ปรากฏว่า หวานทั้ง 10 ผล จึงสรุปว่า มะม่วงทั้งตะกร้าหวาน หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง สามัญการ คือ การสรุปจากบางส่วนไปสู่ทุกส่วนนั่นเอง” ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้นาม “generalization.” Generalization น่าจะหมายถึง การควนสรุป หรือ การสรุปกว้าง ๆ ทั่วไป

² Mores คือ “จารีต : หลักความประพฤติที่ถือเป็นบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา” ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้นาม “mores.”

³ ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้นาม “objective knowledge.”

อย่างไรก็ตาม การแปรเปลี่ยนรูปของประวัติศาสตร์เป็นรูปแบบวิชาการที่เป็นสถาบัน (An institutionalized discipline) ต้องไม่ทำให้เกิดการมองข้ามความต่อเนื่องกับรูปแบบเก่าแก่กว่านั้นของการแต่งประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์นิพนธ์ของคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีประเพณีนิยมที่ย้อนหลังไปสู่บรรดานักประวัติศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่ของกรีซยุคโบราณคลาสสิก โดยบรรดานักประวัติศาสตร์เห็นพ้องด้วยกับทูซิดีเดส (Thucydides) ในการแยกเทพนิยาย (Myth) ออกจากความจริง (Truth) และในขณะเดียวกัน แม้พวกเขาจะย้ำลักษณะวิทยาศาสตร์ของการแต่งประวัติศาสตร์ ซึ่งหมายถึงการที่การแต่งประวัติศาสตร์ไม่ใช่ศิลปะการใช้ภาษาเพื่อจูงใจผู้ศึกษา (Rhetorical) พวกเขาที่แต่งประวัติศาสตร์ตามประเพณีคลาสสิกโดยการตั้งข้อสมมุติล่วงหน้าว่า ประวัติศาสตร์ถูกแต่งเป็นเรื่องเล่าเรื่องบรรยาย (A narrative) เสมอ อย่างไรก็ตาม เฮย์เดน ไวต์ (Hayden White) และบรรดานักทฤษฎีประวัติศาสตร์คนอื่น ๆ เมื่อเร็ว ๆ นี้ได้ชี้ให้เห็นปัญหาของเรื่องเล่าบรรยายความของประวัติศาสตร์ว่า ขณะที่เรื่องเล่าเรื่องบรรยายดำเนินไปตามข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่สมเหตุสมผลเพราะผ่านประสบการณ์ (Empirically validated facts) มันก็จำเป็นต้องมีขั้นตอนของการใช้จินตนาการเพื่อกำหนดให้ข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์รวมกันเป็นเรื่องเดียวกัน สอดคล้องต้องกันไม่ขัดแย้งกัน (Coherent history) เพราะฉะนั้น องค์ประกอบของเรื่องบันเทิงเริงรมย์ (Fictional elements) ก็ก้าวเข้าไปอยู่ในวาทกรรมประวัติศาสตร์ทั้งหมด (Historical discourse)

ดังนั้น การแตกหักระหว่างประวัติศาสตร์ที่เป็น “วิทยาศาสตร์” (“scientific”) ของทศวรรษที่ 19 กับประเพณีนิยมวรรณกรรม (Literary tradition) ของประวัติศาสตร์นั้น ไม่ใหญ่หลวงเสียทีเดียวตามที่บรรดานักประวัติศาสตร์หลายคนในศตวรรษที่ 19 ได้สันนิษฐานไว้ วาทกรรมประวัติศาสตร์ที่เป็น “วิทยาศาสตร์” (“scientific”) ย่อมเกี่ยวข้องกับการจินตนาการแบบของวรรณกรรม (Literary imagination) ในขณะที่ประเพณีวรรณกรรมเก่าแก่มากกว่านั้นก็แสวงหาความจริงโดยการสร้างอดีตแท้จริงอีกครั้งหนึ่ง การเริ่มต้น “เป็นวิทยาศาสตร์” เป็นการเริ่มต้นตั้งแต่เลโอโพลด์ ฟอน รันเคอ (Leopold von Ranke) เห็นพ้องกับประเพณีวรรณกรรมจากทูซิดีเดสมาสู่กิบบอน (Gibbon) ที่มีข้อสมมุติพื้นฐานสามประการ ได้แก่

1. พวกเขาได้ยอมรับทฤษฎีความจริงแบบตรงกัน (Correspondence theory of truth)* ที่ถือว่า ประวัติศาสตร์ฉายภาพประชาชนผู้มีอยู่คงอยู่จริงและถ่ายทอดการกระทำที่เกิดขึ้นแท้จริง

2. การกระทำของมนุษย์ฉายให้เห็นความตั้งใจของผู้กระทำ นักประวัติศาสตร์มีภารกิจที่จะต้องเข้าใจความตั้งใจนั้นเพื่อสร้าง (แต่ง) เรื่องราวเป็นประวัติศาสตร์อย่างสอดคล้องไม่ขัดแย้งกัน

3. ผู้แต่งประวัติศาสตร์ย่อมมีความคิดเรื่องกาลเวลาแบบมิติเดียวและแบบบุคคลมัยหนึ่ง ๆ ของความเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (A one-dimensional, diachronical conception of time) โดยเหตุการณ์ต่อมาย่อมติดตามมาจากเหตุการณ์ก่อนนั้น เป็นเหตุการณ์ที่ติดตามมาเป็นลำดับอย่างสอดคล้องไม่ขัดแย้งกัน

ข้อสมมุติฐานเหล่านั้นที่ว่าด้วยความเป็นจริง ความตั้งใจและลำดับเหตุการณ์ในทางโลก ได้เป็นเครื่องกำหนดโครงสร้างของการแต่งประวัติศาสตร์จากเฮโรโดตัส (Herodotus) และทูซิเดสไปสู่วันเคอ และจากรันเคอ เข้าไปสู่ศตวรรษที่ 20 ความคิดทางประวัติศาสตร์เมื่อเร็ว ๆ นี้ได้ค่อย ๆ ตั้งคำถามเรื่องข้อสมมุติพื้นฐานเหล่านั้นทีละน้อย

ในศตวรรษที่ 20 มีการริเริ่มต้นความคิดทางประวัติศาสตร์สองทางที่แตกต่างกัน ทางแรกเกี่ยวกับการแปรเปลี่ยนรูปของประเภทเรื่องบรรยายที่เน้นเหตุการณ์ ซึ่งเป็นลักษณะของประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่เป็นอาชีพในศตวรรษที่ 19 แปรเปลี่ยนรูปเป็นรูปแบบริเริ่มสังคมศาสตร์ในการวิจัยและการแต่งประวัติศาสตร์ในศตวรรษที่ 20 ข้อสมมุติพื้นฐานของประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบเก่าได้ถูกท้าทาย แต่เค้าโครงของข้อสมมุติพื้นฐานยังคงอยู่สมบูรณ์ หลากหลายประเภทของประวัติศาสตร์ที่เริ่มต้นเป็นสังคมศาสตร์ (Social science-oriented history) ได้แผ่ขยายฉายาวิธีวิทยาและฉายาอุดมการณ์ไปทั่ว จากแนวทางเข้าสู่การศึกษาที่เน้นปริมาณแบบสังคมวิทยาและเศรษฐศาสตร์และลัทธินิยมโครงสร้าง (Structuralism) ของสำนักวารสาร *Annales*

* Correspondence theory of truth คือ “ทฤษฎีความจริงแบบสมนัย : ทฤษฎีนี้ถือว่า ความจริงคือความตรงกันระหว่างข้อความกับข้อเท็จจริง” ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้นาม “correspondence theory of truth.”

ไปสู่การวิเคราะห์ชนชั้น (Class analysis) แบบมาร์กซิสต์ แนวทางสู่การศึกษาทั้งหลายแสวงหาวิธีการกำหนดแม่แบบของการวิจัยประวัติศาสตร์ใกล้ชิดยิ่งขึ้นตามแบบธรรมชาติวิทยา ขณะที่ประวัติศาสตร์นิพนธ์แนวเดิมเคยมีเป้าหมายอยู่ที่ตัวการกระทำ (Agency) ของบุคคลและองค์ประกอบของจุดประสงค์ความตั้งใจ (Intentionality) ที่ชัดเจนถึงต้นการลดลงสู่การเป็นบทสรุปทั่วไปที่เป็นนามธรรม (Abstract generalization) รูปแบบใหม่ของประวัติศาสตร์ที่เริ่มด้วยการเป็นสังคมศาสตร์ย้ำหนักแน่นโครงสร้างสังคมและกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงทางสังคม อย่างไรก็ตาม รูปแบบใหม่เหล่านั้นมีความคิดสำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบเก่าอยู่ 2 แบบ แบบแรกคือ การยืนยันว่า ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเนื้อเรื่องแท้จริงโดยเรื่องเขียน (Accounts) ที่บรรดานักประวัติศาสตร์กำหนดกฎเกณฑ์ไว้ต้องตรงกับเนื้อเรื่องแท้จริง เป็นที่ยอมรับกันว่า การที่จะไขว่คว้ายึดความเป็นจริงโดยตรงนั้นเป็นไปได้ยาก แต่ต้องยอมรับโดยใช่ความคิดและองค์ประกอบทางจิตของนักประวัติศาสตร์เป็นสื่อ พวกเขายังคงหมายมุ่งที่ความรู้ที่แสวงหาได้จากเหตุผลหรือประสบการณ์และสามารถทดสอบพิสูจน์ได้ (Objective knowledge) แนวทางสู่การศึกษาแบบสังคมศาสตร์วิพากษ์วิจารณ์ประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบเก่ากว่าโดยเหตุผล อาทิ เช่น พวกเขาโต้แย้งว่า แบบเก่ามีเป้าหมายแคบเกินไปคือตัวบุคคล โดยเฉพาะบุคคลผู้ยิ่งใหญ่ (“great men”) และเหตุการณ์ซึ่งเป็นตัวเนื้อเรื่องของประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์นิพนธ์เก่าเช่นนี้ละเลยท้องเรื่อง (Context, บริบท) ที่กว้างกว่านั้นของบุคคลผู้ยิ่งใหญ่และเหตุการณ์ ตามนัยนี้ แนวทางเข้าสู่การศึกษาแบบสังคมศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นแบบมาร์กซ์ พาร์สัน (Parsonian) หรือแอนนาลิสต์ (Annalists, นักแต่งบันทึกเหตุการณ์ประจำปี, annals) ล้วนแสดงกระบวนการทำให้ประวัติศาสตร์มีการกระจายออกไปหลายแบบ หลายเรื่อง (Democratization of history) รวมทั้งเรื่องประชากรในวงกว้างกว่านั้น และการขยายมุมมองประวัติศาสตร์ (Historical perspective) จากการเมืองไปสู่สังคม พวกเขาคัดค้านแนวทางสู่การศึกษาแบบเก่ากว่านั้น เพราะเป็นแนวทางที่ไม่เพียงพอมากกว่าจะเป็นเพราะแนวทางเหล่านั้นไม่เป็นวิทยาศาสตร์ พวกเขาท้าทายข้อสมมุติพื้นฐานข้อหนึ่งของประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบเก่ากว่านั้นที่ระบุว่า ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องเฉพาะ สิ่งเฉพาะ ลักษณะเฉพาะ (Particulars) ไม่เกี่ยวกับเรื่องทั่วไป ลักษณะทั่วไป สิ่งทั่วไปหรือการสรุปทั่วไป (Generalizations)

พวกเขาเป็นหยัดว่ามีจุดประสงค์ที่จะ “เข้าใจ” มิใช่ “อธิบาย” และถือว่า ศาสตร์ทั้งมวล รวมทั้ง ประวัติศาสตร์ ต้องรวมเอาการอธิบายตามเหตุปัจจัย (Causal explanations) ไว้ด้วย

ประเพณีนิยมเก่านั้นและแนวทางสู่การศึกษาแบบสังคมศาสตร์มีความสอดคล้องกัน ต่างดำเนินการไปตามกาลเวลาตามลำดับ โดยมีความคิดเห็นว่า มีความต่อเนื่องและทิศทางในประวัติศาสตร์ อันที่จริงแล้ว มีสิ่งที่เรียกว่า ประวัติศาสตร์ ตรงข้ามกับความมากมายทวิคูณของเรื่องราว (Histories) ความคิดความเข้าใจของประวัติศาสตร์เช่นนี้มีรูปแบบแตกต่างในประวัติศาสตร์นิพนธ์เก่านั้น มากกว่าในแนวทางสู่การศึกษาแบบสังคมศาสตร์ต่อมา รันเคอได้ปฏิเสธความเห็นเรื่องปรัชญาของประวัติศาสตร์ซึ่งสมมุติล่วงหน้าเค้าโครงของประวัติศาสตร์สากล แต่อย่างไรก็ตาม เขาก็ตั้งข้อสมมุติล่วงหน้าว่า ประวัติศาสตร์มีความสอดคล้องไม่ขัดแย้งกัน (Coherence) และมีพัฒนาการ (Development) อยู่ภายใน เขากำหนดให้ประวัติศาสตร์ของตะวันตกมีฐานะพิเศษสุด บรรดานักประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์ (Social science historians) มีแนวโน้มเพียงที่จะเชื่อว่า อย่างน้อยที่สุด ประวัติศาสตร์ยุคใหม่ได้เคลื่อนไหวไปในทิศทางที่ชัดเจน ในขณะที่นักประวัติศาสตร์ส่วนน้อยจะยอมรับความคิดเรื่องความเจริญก้าวหน้า (Progress) ที่เอื้ออำนวยทิศทางนี้โดยมีคุณลักษณะที่เป็นประโยชน์ ส่วนใหญ่ก็ดำเนินไปโดยมีความคิดเห็นเรื่องกระบวนการเจริญทันสมัย (Modernization) หรือ “กระบวนการใช้เหตุผล” ดีขึ้นเพิ่มขึ้น (Progressive “rationalization”) ซึ่งทำให้ประวัติศาสตร์พัฒนาไปอย่างมีความสอดคล้องไม่ขัดแย้งกัน ในที่นี้ ประวัติศาสตร์โลกตะวันตกสมัยใหม่ก็มีสถานภาพพิเศษ ประวัติศาสตร์โลกก็ประจวบเหมาะกับการพัฒนาแบบตะวันตก (Westernization) บรรดาข้อสมมุติพื้นฐานเหล่านั้นได้ถูกท้าทายมากขึ้นทุกทีในความคิดปรัชญาตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 อย่างไรก็ตาม การท้าทายนี้ทำให้เกิดความสงสัย ความสงสัยมีผลกระทบผลงานของนักประวัติศาสตร์อย่างรุนแรง การเริ่มต้นริเริ่มใหม่ของความคิดประวัติศาสตร์ได้สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงพื้นฐานในสังคมและวัฒนธรรม โดยนัยแล้ว กระบวนทัศน์

(Paradigm) ของประวัติศาสตร์นิพนธ์อาซิฟที่รันเคอได้ริเริ่มไว้ ไม่เข้ากัน ไม่ลงรอยกันกับความ เป็นจริงทางสังคมและการเมืองของยุคสมัย เมื่อกระบวนทัศน์นั้นกลายเป็นมาตรฐาน สากลของการศึกษาประวัติศาสตร์ รันเคอเข่า่มากในยุคฟื้นฟู (Restoration) ภายหลังกการปฏิวัติ ฝรั่งเศสและยุคสมัยนโปเลียน ความคิดของรันเคอเรื่องรัฐมีพื้นฐานอยู่ที่ความเป็นจริงทางการ เมืองปรัสเซีย (Prussia) ก่อนปี ค.ศ. 1848 ก่อนการสถาปนาสถาบันผู้แทน (Representative institutions) และก่อนกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มาพร้อมกับสภาพสิ่งแวดล้อมทาง สังคม จากนั้นไป มีการเน้นการเมืองเป็นอันดับแรก แยกออกไปอย่างโดดเด่นจากพลังเศรษฐกิจ และพลังสังคม และมีการพึ่งพาเอกสารราชการของรัฐเกือบทั้งหมดอย่างพิเศษเด่นชัด เมื่อถึง ปลายศตวรรษที่ 19 เมื่อกระบวนทัศน์นี้กลายเป็นแม่แบบสำหรับการแต่งประวัติศาสตร์เป็น อาซิฟในฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกาและแห่งอื่น สภาพการณ์ทางสังคมและการเมืองที่กระบวน ทัศน์นี้ได้ตั้งข้อสมมุติล่วงหน้าไว้แล้ว ก็ได้ถูกแปรเปลี่ยนรูปแบบไปแล้ว

เมื่อถึงจุดหัวเลี้ยวหัวต่อของศตวรรษ บรรดานักประวัติศาสตร์ในฝรั่งเศส เบลเยียม สหรัฐอเมริกา คาบสมุทรสแกนดิเนเวียและแม้แต่ในเยอรมนี ได้เริ่มที่จะวิพากษ์วิจารณ์กระบวน ทัศน์แบบรันเคอและเริ่มที่จะเรียกหาประวัติศาสตร์ที่คำนึงถึงปัจจัยสังคมและเศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ประเภทนี้จำเป็นต้องหันเหออกห่างจากการเน้นเหตุการณ์และบุคคลชั้นนำ ไป ผู้การเน้นสภาพการณ์สังคมของเหตุการณ์และบุคคลชั้นนำ กระบวนการสร้างประชาธิปไตย และการที่สังคมมวลชนได้ทะยานขึ้นมาล้วนเรียกหาประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่ถือบทบาทของ ประชาชนส่วนใหญ่มีความสำคัญและถือว่าสภาพการณ์ของชีวิตประชาชนสำคัญ ดังนั้น จาก มุมมองเบื้องต้นที่แตกต่างกัน นักประวัติศาสตร์ใหม่ (New Historians) ในสหรัฐอเมริกา แวด วงการ อองรี แบร์ (Henri Berr) ในฝรั่งเศส และอองรี ปีเรนเน (Henri Pirenne) ในเบลเยียม

Paradigm คือ “1) แบบอย่าง (Pattern) หรือตัวอย่างหรือแบบ (Model) 2) ความคิดโดย รวมที่เป็นที่ยอมรับโดยผู้คนส่วนมากในชุมชนปัญญาชน ดังเช่น ผู้คนในชุมชนปัญญาชนของธรรม ชาติวิทยา เพราะมีประสิทธิผลในการอธิบายกระบวนการอันสลับซับซ้อน ความคิดหรือชุดข้อมูล 3) ไวยากรณ์ : ตัวอย่างของการผันคำนาม สรรพนามหรือคำคุณศัพท์ไปตามบุรุษและพจน์ (Declension); การผันคำกริยา” ดู Webster’s, s.v. “paradigm.”

และบรรดามาร์กซิสต์โดยทั่วไปในภาคพื้นทวีปยุโรปได้พากันหันไปหาความคิดเฉพาะของ พวกเขาว่าด้วยสังคมศาสตร์ โดยถือว่ารวมเข้าไปอยู่ในงานของนักประวัติศาสตร์ ขณะที่รูปแบบเดิมของประวัติศาสตร์การเมืองและการทูตครอบงำแวดวงอาชีพนักประวัติศาสตร์จน ภายหลังปี 1945 ก็มีความสนใจในประวัติศาสตร์สังคมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภายหลัง ปี 1945 สังคมศาสตร์ที่เป็นวิชาการมีระบบระเบียบเริ่มที่จะแสดงบทบาทสำคัญในผลงานของ นักประวัติศาสตร์ทั้งหลาย

ถึงกระนั้น การมองโลกในแง่ดีในด้านลักษณะเนื้อแท้และทิศทางของโลกสมัยใหม่ ตามที่เป็นพื้นฐานของประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์ (Social science history) นั้น ได้สันตะเทือน จากความเปลี่ยนแปลงพื้นฐานในโครงสร้างของการคงอยู่ของสังคมในโลกในปลายสมัยอุตสาหกรรม ประวัติศาสตร์ที่ริเริ่มสังคมศาสตร์ (Social science oriented-history) ได้เล็งเห็น โลกสมัยใหม่เคลื่อนที่เต็มพลังมากกว่าที่สำนักวิชาการของรันเคอเล็งเห็น พวกเขาหันกลับมา เห็นความเติบโตใหญ่ต่อเนื่องของเศรษฐกิจและการประยุกต์เหตุผลแบบวิทยาศาสตร์ใช้กับการ สร้างระเบียบแบบแผนสังคม โดยถือว่า เหตุผลแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific rationality) เป็น ค่านิยมแน่นอนแท้จริงที่ได้กำหนดค่านิยมให้แก่การดำรงคงอยู่ในสมัยใหม่

ตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 19 แล้วที่ข้อสมมุติฐานเหล่านั้นเกี่ยวกับวิถิต่างแห่งประวัติศาสตร์ ได้ถูกยกอบ บิวคฮาร์ท (Jacob Burckhardt) และฟรีดริช นิตเชอ (Friedrich Nietzsche) วิพากษ์ วิจารณ์เสียหายมาก ทรรศนะมองโลกในแง่ร้ายเหล่านั้นเกิดขึ้นอีกในแวดวงการถกเถียงเรื่อง ปรัชญาและการแสดงความคิดเห็นเรื่องสภาพของวัฒนธรรมสมัยใหม่ตลอดครึ่งแรกของ คริสต์ศตวรรษที่ 20 แต่มิได้มีผลจริงจังก่กระทบความคิดของบรรดานักประวัติศาสตร์ผู้กำลัง ฝึกปฏิบัติงานจนกระทั่งทศวรรษที่ 1960 ทศวรรษนี้คือจุดพลิกผันในหลายทาง ณ จุดพลิกผัน นั้น ความสำนึกรู้ตัวในวิกฤตการณ์ของสังคมและวัฒนธรรมในสมัยใหม่ที่ฟักตัวรอมาช้านาน ก็ได้ปรากฏออกมา สภาพการณ์ที่สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สร้างขึ้นก็เป็นสิ่งที่สังเกตเห็นชัดเจน สภาพการณ์ที่สำคัญคือ การสิ้นจักรวรรดิที่กอบปรด้วยอาณานิคม และมีความรู้สึกรู้ตัวใหญ่หลวง ว่า ประชาชาติที่มีไช่ชาวตะวันตกก็มีประวัติศาสตร์ ภายในสังคมตะวันตกทั้งหลาย ความคิด เห็นเก่าแก่กว่านั้นที่ว่าด้วยความเห็นพ้องต้องกันในประชาชาติ (National consensus) ที่ถูก กล่าวถึงครั้งแล้วครั้งเล่าในงานเขียนของทศวรรษที่ 1950 นั้น ก็ถูกแทนที่โดยความรู้สึกรู้ตัว

ถึงความหลากหลายภายในประเทศชาติทั้งหลายที่ด้งมาช้านานมั่นคงแล้ว หนังสือของไมเคิล ฮาร์ริงกัตัน (Michael Harrington) เรื่อง **The Other America** (1961) ได้ฉายภาพสังคมอเมริกาที่แตกต่างจากทรรศนะมองโลกในแง่ดีที่นักประวัติศาสตร์ทั้งหลายยึดถือ เช่น แคนีล บัวส์ติน (Daniel Boorstin) และนักสังคมวิทยาทั้งหลาย เช่น แคนีล เบล (Daniel Bell) ยึดถือ แต่ความคิดเห็นแบบมาร์กซิสต์ที่ว่าด้วยชนชั้นก็ปรากฏออกมาไม่เพียงพอสภาพแวดล้อมที่มีความรู้สึกรู้ตัวมากขึ้นทุกทีในการแบ่งแยกอื่น ๆ เช่น เพศ (Gender) เผ่าพันธุ์ (Race) ชาติพันธุ์ (Ethnicity) และลีลาชีวิต (Life style) การเลื่อนออกจากสังคมอุตสาหกรรมไปสู่สังคมสารสนเทศ (Information society) ยิ่งทำให้กระทบความสำนึกทั่วโลกกว่านั้น ผลกระทบที่ใหญ่หลวงของการล้างผลาญชีวิตผู้คน (Holocaust) เป็นที่ประจักษ์ชัดในความรู้สึกของสาธารณชน แม้จะรู้สึกถึงผลกระทบที่หนักหน่วงที่เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติก็ตาม สาธารณชนรู้สึกถึงผลกระทบที่หนักหน่วงอย่างห่าง ๆ เมื่อรุ่นใหม่อำนาจให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ สาธารณชนรู้สึกตัวมากขึ้นทุกทีถึงคุณภาพในการทำลายล้างของกระบวนการสร้างอารยธรรม (Civilizing process)

สำหรับนักประวัติศาสตร์แล้ว การแปรเปลี่ยนรูปของความสำนึกตัวนี้มีผลมากมายสำหรับผู้คนมากมาย มันคือการสิ้นสุดของ “เรื่องเล่าบรรยายอย่างยิ่งใหญ่” (“Grand narrative”) ตะวันตกปรากฏมากขึ้นทุกทีว่าเป็นเพียงหนึ่งในแวดวงอารยธรรม ไม่มีอารยธรรมใดสามารถอ้างได้ว่าสำคัญมาก่อน ในทำนองเดียวกัน ความทันสมัย (Modernity) ก็สูญเสียคุณสมบัติพิเศษเฉพาะ ออสวัลด์ สเปงก์เลอร์ (Oswald Spengler) เคยพูดไว้ก่อนแล้วถึงอารยธรรมมากมาย แต่ละอารยธรรมพัฒนาไปตามแบบอย่างเฉพาะของมันเอง มาร์ค บลอค (Marc Bloch) และเฟร์นันด์ โบรเดล (Fernand Braudel) ในทศวรรษที่ 1930 และ 1940 ได้หันจากประวัติศาสตร์เรื่องเล่าบรรยายความ (A narrative history) ไปตามลำดับของเหตุการณ์ ไปสู่ประวัติศาสตร์ที่ตรวจสอบสภาพการณ์ในยุคสมัยหนึ่งโดยเฉพาะจากมุมมองเบื้องต้นที่แตกต่างมาก บิวคฮาร์ทได้เคยพยายามทำมาแล้วทำนองนั้น และแม้แต่ยุคสมัยเฉพาะก็ไม่ได้ประกอบขึ้นเป็นหน่วยรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังที่โบรเดลย้ำไว้แล้วเมื่อเขาตรวจสอบศตวรรษที่ 16 จากมุมมองกาลเวลาต่าง ๆ กัน 3 มุม กาลเวลาในความหมายของนิวตัน (Newton) คือสิ่งที่

มีที่เป็น ไม่ขึ้นกับการรับรู้หรือการพิจารณาของผู้ใด (Objective entity)¹ หรือกาลเวลาในความหมายของคันท (Kant) คือประเภทสากล (Universal category) ของความคิดที่ไม่ดำรงอยู่อีกต่อไปแล้ว กาลเวลาของประวัติศาสตร์หลากหลายมากสำหรับโบรเดล เป็นความหลากหลายไปตามเนื้อเรื่องที่ศึกษา แต่ละกาลเวลามีอัตราความเร็วและจังหวะแตกต่างกัน ไม่ว่านักประวัติศาสตร์จะศึกษาโครงสร้างขนาดใหญ่ที่ประวัติศาสตร์ธรรมชาติหรือประวัติศาสตร์สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมได้ประสบความสำเร็จเปลี่ยนแปลงทีละน้อย ๆ อยู่ภายใน หรือนักประวัติศาสตร์จะศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองด้วยความระทึก ยิ่งกว่านั้น แม้แต่ภายในโครงสร้างสังคมเป็นชุด ๆ ความคิดเห็นต่าง ๆ เรื่องกาลเวลาก็ยังอยู่ร่วมกันได้หรือแข่งขันกัน ดังที่ฌาคส์ เลอ กอฟฟ์ (Jacques Le Goffe) ได้แบ่งแยกให้เห็นชัดเจนระหว่างกาลเวลาของนักบวช กับกาลเวลาของพ่อค้าในยุคกลาง หรือทฤษฎีของเอ็ดเวิร์ด พี. ทอมป์สัน (Edward P. Thompson) ที่มองการเผชิญหน้ากันของกาลเวลาก่อนการอุตสาหกรรมกับกาลเวลาที่มีการอุตสาหกรรมในยุคสมัยลัทธิอุตสาหกรรมทุนนิยม (Industrial capitalism) ได้ปรากฏออกมา การแอบอ้างของประชากรส่วนใหญ่ที่ถูกกีดกันแยกออกจากประวัติศาสตร์เรื่องเล่าบรรยายความ ที่สำคัญคือ ผู้หญิงและชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์นั้น ได้นำไปสู่การสร้างเรื่องราวใหม่ (New histories) ที่บางครั้งถูกรวมอยู่ในเรื่องเล่าบรรยายที่ใหญ่กว่านั้น แต่เรื่องราวใหม่มักถูกแยกออกมาจากประวัติศาสตร์เรื่องเล่าบรรยายความ

การแตกแยกกระจายเนื้อเรื่องประวัติศาสตร์เช่นนั้น โดยตัวมันเองแล้ว ก็มีได้หมายความว่า ปฏิเสธไม่ยอมรับเรื่องที่ประวัติศาสตร์สนใจ ขอบเขตของการแต่งประวัติศาสตร์ขยายแผ่ออกไปมากในหลายวิถีทางเมื่อ 30 ปีที่ผ่านมา (1970-2000) ประวัติศาสตร์ใหม่ยอมท้าทายประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบเก่าซึ่งเน้นคณะผู้นำทางการเมืองและสังคม และประวัติศาสตร์ใหม่เรียกร้องให้เขียนประวัติศาสตร์รวมเอาประชากรส่วนต่าง ๆ ที่เคยถูกทอดทิ้งมาช้านาน พวกเขาได้เสนอ “ประวัติศาสตร์จากต่ำได้” (“a history from below”) ซึ่งมีได้เพียงแต่รวมเอาผู้หญิงเท่านั้น หากแต่ยังแนะนำมุมมองเบื้องต้นของผู้หญิงด้วย พวกเขาได้ท้าทายแนวทางสู่การศึกษาแบบสังคมศาสตร์ด้วย แนวทางนี้ยึดถือโครงสร้างที่มีไร้ส่วนตัว (Impersonal structure)

¹ คำนิยาม ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้อำนาจ “objective.”

เป็นศูนย์กลางของประวัติศาสตร์ เมื่อยึดถือเช่นนั้นแล้ว ไม่ได้สงสัยเรื่องสัมพันธภาพแห่งอำนาจที่ดำรงอยู่ มากไปกว่าที่ประวัติศาสตร์การเมืองสงสัย ถ้าประวัติศาสตร์ที่ริเริ่มมีสังคมศาสตร์ได้เสาะหาหนทางที่จะศึกษาสังคมแทนที่จะศึกษาการเมือง ประวัติศาสตร์ใหม่หันไปหาการศึกษาวัฒนธรรม โดยเป็นที่เข้าใจว่า วัฒนธรรมคือสภาพการณ์ที่เป็นปัจจัยของชีวิตประจำวันและประสบการณ์ประจำวัน จากมุมมองนี้ ลัทธิมาร์กซ์ยับยั้งบทบาทแกนนำของการเมืองและเศรษฐกิจว่าเป็นตำแหน่งศูนย์กลางแห่งอำนาจและการเอาประโยชน์ การย่ำเช่นนั้นยังคงหนักแน่นเกินกว่าจะเข้าถึงผลประโยชน์และความเป็นอิสระห่างกังวลของมนุษย์ผู้มีเลือดเนื้อชีวิตจิตใจ แทนที่ความสนใจทางประวัติศาสตร์จะลดน้อยถอยลง ในสามทศวรรษที่ผ่านมา (ค.ศ. 1960-1990) มีงานเขียนประวัติศาสตร์ปรากฏออกมามากมายอย่างแท้จริง เมื่อประชากรกลุ่มต่าง ๆ แสวงหาเอกลักษณ์ของตนแยกออกมาจากทั้งหมดที่เป็นประเทศชาติเก่าแก่กว้างขวางกว่านั้น

มีการตั้งคำถามเรื่องความเป็นไปได้ของการสอบถามทางประวัติศาสตร์โดยปราศจากความเอนเอียงอคติ (Objective historical inquiry) คำถามนี้ได้ทำให้เกิดการทำทนายอย่างจริงจังยิ่งขึ้น นับวัน ความผิดหวังในเรื่องคุณภาพของอารยธรรมได้ทำให้เกิดปฏิกิริยาถกเถียงต่อทัศนคติความคาดหวังตามหลักการของวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ นักมานุษยวิทยาเช่น โคลด เลวี สโตรส (Claude Lévy Strauss) ปฏิเสธไม่เห็นด้วยว่าการใช้เหตุผลตามหลักการวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ได้เสนอความได้เปรียบอันใดเหนือความคิดปรัมปราจินตนาการ “ป่าเถื่อน” ในการแสวงหาทางที่จะยุติความขัดแย้งกับชีวิต จากกระบวนการสร้างระบบ (Systemization) แบบรันเคอเพื่อวิพากษ์วิจารณ์หลักฐานในทศวรรษที่ 1820 ไปสู่ความพยายามของโรเบิร์ต โฟเกิล (Robert Fogel) ในทศวรรษที่ 1970 เพื่อแปรเปลี่ยนรูปของประวัติศาสตร์ให้เป็นวิทยาศาสตร์โดยใช้แม่แบบทฤษฎีกำหนดแสดงปริมาณ (Quantifiable theoretical models, วัดความแน่นอนเที่ยงตรง) นักประวัติศาสตร์ทั้งหลายสันนิษฐานว่า การวิจัยทางประวัติศาสตร์มีสิ่งที่จะวิจัยเปิดช่องเป็นไปได้ให้แก่วิธีการทั้งหลายของการสอบถาม เป็นวิธีการที่ถูกกำหนดคำนิยามชัดเจน ความมั่นใจนี้ตรงกับเส้นแบ่งเข้มนวคดียุ่ระหว่างวาทกรรมประวัติศาสตร์ (Historical discourse) กับวาทกรรมวรรณกรรม (Literary discourse) และตรงกับกรแยกระหว่างวิธีการทำงานของนักประวัติศาสตร์ผู้เห็นตนเองเป็นนักวิทยาศาสตร์ กับวิธีการทำงานของนักเขียนประวัติศาสตร์

ขึ้นชื่อ (Popular writer of history) ผู้รู้ตัวว่าผลงานของตนมีคุณภาพทางด้านวรรณกรรม (Literary qualities) หนังสือของนิตเชอ (Nietzsche) เรื่อง **The Birth of Tragedy** (1872) และ **Of the Usefulness and Disadvantage of History for Life** (1874) ได้แสดงให้เห็นว่า นิตเชอ ปฏิเสธไม่เห็นด้วยว่า การวิจัยทางประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์นิพนธ์ตามหลักวิชาการมี ทั้งความเป็นไปได้และมีคุณประโยชน์ เขามีได้เพียงแต่เชื่อว่า ความสนใจและความอคติของ นักประวัติศาสตร์ย่อมกำหนดจุดประสงค์ของการวิจัยเท่านั้น หากแต่เขายังเชื่อว่า ความเชื่อ พื้นฐานของการคิดแบบตะวันตกตั้งแต่สมัยโสกราตีส (Socrates) และเพลโต (Plato) ที่ว่ามีความจริงที่มีอยู่โดยไม่ขึ้นกับความรับรู้หรือการพิจารณาของผู้ใด (Objective truth) เป็นความจริงที่มีได้ผูกมัดอยู่กับอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด (Subjectivity) ของนักคิดนั้น เป็นความเชื่อที่ไม่มีเหตุผลควรสนับสนุนได้ด้วย สำหรับนิตเชอแล้ว เช่นเดียวกับสำหรับมาร์กซ์ก่อนหน้าเขา ความรู้เป็นเครื่องใช้อำนาจ แต่เขาไม่เห็นด้วยกับมาร์กซ์ที่มั่นใจว่า ปัจจัยอุดมการณ์ที่เปิดเผย ที่เข้าไปในความรู้สามารถนำไปสู่ความรู้ที่เกิดจากเหตุผลหรือประสบการณ์ที่สามารถอธิบาย หรือทดสอบให้ผู้อื่นรับรู้ได้ (Objective knowledge)¹ ประวัติศาสตร์ว่าด้วยเหตุผลเชิงปรัชญา (Philosophical reason) ตั้งแต่สมัยโสกราตีสดูเหมือนเป็นรูปแบบของเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพทว่าขาดเหตุผลในการแสดงสิทธิ์เหนืออำนาจหน้าที่และอำนาจ เพราะฉะนั้น เขาจึงปฏิเสธไม่เห็นด้วยว่า การคิดอย่างสมเหตุสมผล (Logical thinking) สำคัญมาก่อนการคิดก่อนมีเหตุผล (Prelogical thinking) กล่าวคือ การคิดจินตนาการฝันเพื่อง (Mythical thinking) หรือการคิดจินตนาการของกวี (Poetic thinking)

จากจุดที่แยกจากกันนี้ มีนักประวัติศาสตร์มากขึ้นในไม่กี่ทศวรรษเร็ว ๆ นี้ที่มีความเชื่อว่า ประวัติศาสตร์เกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกับวรรณคดี (Literature) มากกว่าวิทยาศาสตร์ ความคิดเห็นนี้ได้ทำลายข้อสมมุติพื้นฐานซึ่งเป็นพื้นฐานของหลักวิชาประวัติศาสตร์ในสมัยใหม่ ความคิดที่ว่า ไม่มีความเป็นไปได้ที่จะวิจัยประวัติศาสตร์โดยไม่มีความเอนเอียงอคติ (Objectivity) เพราะไม่มีจุดประสงค์ (Object) ของประวัติศาสตร์ เป็นความคิดที่นิยมกันมากขึ้นทุกที ดังนั้น นักประวัติศาสตร์จึงตกเป็นนักโทษของโลก เขาคิดภายในโลกนั่นเอง และความคิดและการ

¹ ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้อำนาจ “objective knowledge.”

รับรู้ (Perception, สันธาน)¹ ของเขาก็เป็นไปตามเงื่อนไขปัจจัยของประเภทของภาษา เขา
ดำเนินการอยู่ภายใต้ประเภทของภาษา ดังนั้น ภาษาสร้างความเป็นจริงให้เป็นรูปเป็นร่างขึ้น
แต่ภาษามิได้อ้างอิงความเป็นจริง ความคิดนี้อุบัติขึ้นอย่างพิเศษโดยเฉพาะในทฤษฎีภาษาและ
ทฤษฎีวรรณกรรมตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 แม้ความคิดเห็นพื้นฐานของภาษาจะถูกคาดคิดมา
ก่อนแล้วในงานเขียนของเฟร์ดินองด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) เรื่อง *Course in
General Linguistics* (พิมพ์ใน ค.ศ. 1916) หนังสือนี้เห็นภาษาเป็นระบบที่จำกัดตนเอง โรลองด์
บาร์ทส์ (Roland Barthes) ในทศวรรษที่ 1960 และเฮย์เดน ไวต์ (Hayden White) ในทศวรรษ
ที่ 1970 ได้เน้นลักษณะที่เป็นวรรณกรรมของตัวบทเนื้อเรื่องหนังสือประวัติศาสตร์ (Historical
texts) และมีองค์ประกอบเรื่องบันเทิงเรีงมย์อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ มีการพัฒนาความคิดของเดอ
โซซูร์ ไปไกลกว่านั้นให้เป็นระบบจำกัดตนเองคือ ระบบสัญญาณ (A self-contained system
of signs) บรรดานักทฤษฎีวรรณกรรมในฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา เช่น ฌาคส์ แดร์ริดา
(Jacques Derrida) และพอล เดอ มง (Paul de Man) ได้โต้แย้งว่า ภาษาสร้างความเป็นจริง
มากกว่าอ้างอิงความเป็นจริง นักประวัติศาสตร์ทำงานอยู่กับตัวบทเนื้อเรื่อง (Texts) แต่ตัวบท
เหล่านี้มิได้อ้างอิงถึงโลกภายนอก ในคำพิงเพชขึ้นชื่อของแดร์ริดาที่ว่า “ไม่มีอะไรนอกตัว
บทเนื้อเรื่อง” (“there is nothing outside of the text.” ตัวบทเนื้อเรื่องไม่ต้องมีรูปแบบเป็นลาย
ลักษณ์อักษรหรือเป็นรูปแบบถ้อยคำด้วยปาก (Verbal form) บรรดานักมานุษยวิทยา เช่น
คลิฟฟอร์ด แกร์ตซ์ (Clifford Geertz) จะยืนยันอีกว่า บรรดาวัฒนธรรมก็เป็นตัวบทเนื้อเรื่อง ตัว
บทเนื้อเรื่องมิได้เป็นแค่เพียงสิ่งที่ถูกอ้างอิงมิได้เท่านั้น หากแต่ยังมีความหมายกำกวมคลุม
เครือด้วย ตัวบททุกเรื่องเป็นเรื่องที่สามารอ่านได้หลายวิธีเหลือคณานับ ความตั้งใจของผู้
แต่งคงไม่มีความสำคัญอีกต่อไป เพราะความตั้งใจมีหลายชั้นเชิงและขัดแย้งเป็นตรงข้ามกัน
อีกทั้งตัวบทดำรงคงอยู่อย่างเป็นอิสระจากผู้แต่ง เมื่อประยุกต์ใช้กับประวัติศาสตร์ นี้ย่อมหมาย
ความว่า ในท้ายที่สุดแล้ว ผลงานประวัติศาสตร์ทุกเรื่องคือผลงานวรรณกรรม (A literary work)
ซึ่งต้องถูกตัดสินตามประเภทของวรรณกรรมวิจารณ์ (Literary criticism)

¹ ดูคำนิยามใน พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้คำ “perception.”

นี่คือแนวทางของการใช้เหตุผลโต้เถียงที่ดำเนินไปอยู่แล้วในทฤษฎีวรรณกรรมฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่บาร์ทส์ได้ตั้งทฤษฎีนี้ขึ้นในทศวรรษที่ 1960 บาร์ทส์ปฏิเสธความแตกต่างโดดเด่นระหว่างประวัติศาสตร์กับวรรณคดี (Literature) และระหว่างข้อเท็จจริงกับเรื่องบันเทิงเริงรมย์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างทั่วไปในความคิดตะวันตกตั้งแต่อริสโตเติลตั้งกฎเกณฑ์เช่นนั้นในหนังสือของเขาเรื่อง Poetics การวิพากษ์วิจารณ์ลัทธินิยมความจริง (Realism) ถูกเชื่อมเข้ากับการวิพากษ์วิจารณ์สังคมและวัฒนธรรมสมัยใหม่ บาร์ทส์จึงร้องทุกข์ว่า “ลัทธินิยมความจริงของวาทกรรมประวัติศาสตร์คือส่วนหนึ่งของแบบอย่างวัฒนธรรมทั่วไป... [ซึ่ง] ชี้ไปที่การแยกเอาความนิยมสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากเหตุผล (Fetishism) ออกจากสิ่งที่ “เป็นจริง” (‘real’) โดยวิธีนี้มนุษย์แสวงหาทางหนีจากเสรีภาพของตนและบทบาทของตนที่ เป็นผู้สร้างความหมาย” ในสายโลหิต, เช่นกัน เฮย์เดน ไวต์แสดงความคิดเห็นว่า “ความไม่เต็มใจที่จะพิจารณาเรื่องเล่าบรรยายความแบบประวัติศาสตร์ว่าเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นประจักษ์ คือ เรื่องเริงรมย์ด้วยปาก (Verbal fictions) โดยมีเนื้อหาที่ถูก เสกสรรปั้นแต่ง ขึ้น (Invented) มากกว่าจะเป็นเนื้อหาที่ถูกค้นพบ รูปแบบก็มีลักษณะส่วนใหญ่เหมือนรูปแบบของวรรณคดีซึ่งเป็นคู่แข่ง มากกว่าจะเหมือนรูปแบบของวิทยาศาสตร์ทั้งหลาย ฮันส์ เคลเนอร์ (Hans Kellner) ได้แพร่กระจายข้อวิพากษ์วิจารณ์ของความเชื่อชาวยุชานาญการในสังคมสมัยใหม่ให้ไปไกลมากขึ้น เขากล่าวหาว่า “ ‘ความจริง’ (‘Truth’) และ ‘ความเป็นจริง’ (‘reality’) เป็นอาวุธเบื้องต้นที่นิยมใช้อำนาจของพวกเรา” นี่ก็คือการล้มล้างวิธีการที่นักประวัติศาสตร์วิจัยประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคโบราณคลาสสิกและโดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่มีการบวนการสร้างการศึกษาประวัติศาสตร์ให้เป็นวิชาชีพ ดังที่โรเบิร์ต แบร์คโฮเฟอร์ (Robert Berkhofer) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “เพราะนักประวัติศาสตร์ธรรมดาทั้งหลายพยายามจะรวมขอมการตีความหมายอย่างหลากหลายโดยอ้างอิงถึงข้อเท็จจริง มากกว่าจะใช้วิธีการโต้เถียงเรื่องลักษณะของเรื่องเล่าบรรยาย ในทางปฏิบัติ พวกเขาต้องตั้งข้อสมมุติล่วงหน้าว่า ความเป็นข้อเท็จจริงมีความเป็นจริงประเภทกดหัวบังคับ (Coercive reality)” เมื่อปฏิเสธความเป็นข้อเท็จจริง “ทฤษฎีวรรณกรรมร่วมสมัยก็คือคั้งคั้นขัดขืนพื้นฐานภูมิปัญญาของหลักปฏิบัติของประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน”

แม้กระนั้น มีผู้วิพากษ์วิจารณ์ลัทธินิยมความเป็นจริงแบบประวัติศาสตร์ (Historical realism, ลัทธินิยม) ผู้วิพากษ์วิจารณ์ยืนยันความเป็นอิสระเป็นไทของตัวบทเนื้อเรื่อง (Texts) การวิพากษ์วิจารณ์บ่อยครั้งมากที่ไปไกลเลยเนื้อความทฤษฎี (Theoretical statements) เพื่อประจัญหน้ากับเนื้อเรื่องประวัติศาสตร์ที่เห็นชัด สำหรับนักวิพากษ์วิจารณ์แล้ว เนื้อเรื่องประวัติศาสตร์สามารถเป็นได้แต่เพียงเครื่องสร้างทางภาษา (A linguistic Construct) ผู้แสดงของความเคลื่อนไหวที่กำหนดนิยามตนเองว่าเป็น “ลัทธินิยมประวัติศาสตร์ใหม่” (“New Historicism”) นั้น เกี่ยวข้องโดยตรงกับวรรณคดีและวัฒนธรรมในท้องเรื่องประวัติศาสตร์ (A historical context, บริบททางประวัติศาสตร์) มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องเรื่องของอังกฤษสมัยสมเด็จพระราชินีเอลิซาเบธ (Elizabethan England) ซึ่งก็ถูกเข้าถึงโดยผ่านการผลิตวรรณกรรมอังกฤษและผ่านการที่ชาวตะวันตกต่อสู้กับชาวพื้นเมืองดั้งเดิมของโลกใหม่ (New World, ทวีปอเมริกาใต้) ด้วย สองกลุ่มนี้มีข้อสมมุติพื้นฐานเดียวกันกับของทฤษฎีวรรณกรรมในสมัยหลังสมัยใหม่ (Postmodernist literary theory) ที่ถือภาษาและความยากที่จะเข้าใจภาษาเป็นศูนย์กลางและถือความคิดเห็นแบบมานุษยวิทยาที่ถือว่า วัฒนธรรมเป็นเครือข่ายของความหมาย โดยมีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ (Symbolic network of meaning) อย่างไรก็ตาม บรรดานักประวัติศาสตร์นิยมใหม่ปฏิเสธความเห็นเรื่องตัวบทเนื้อเรื่องเป็นอิสระเป็นไท และมองตัวบทเนื้อเรื่องเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจาเชิงสัญลักษณ์ที่สลับซับซ้อนมากกว่าที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ (Power relations) ซึ่งมีความหมายเข้าใจได้ตามนัยของฟูโกต์ (Foucault) และเข้าใจได้บางส่วนตามนัยของมาร์กซ์ ตัวบทเนื้อเรื่องที่เป็นฐานของการวิเคราะห์ของพวกเขาได้รับข้อมูลจากวิชาการภาษาถิ่นของวัฒนธรรม (Cultural dialectics) เหมือนกับที่สังคมได้รับ ตั้งแต่ต้นสมัยใหม่ พลังทุนนิยมการตลาด (Capitalist market forces) ได้ดำเนินไปใน

“realism ลัทธินิยม : 1. ทรรศนะที่ถือว่า สิ่งสากลมีอยู่จริง...”

“2. ทรรศนะที่ถือว่า สิ่งทั้งหลายมีอยู่จริงและมีอยู่ได้ด้วยตัวเอง ไม่ว่าเราจะรับรู้หรือไม่ก็ตาม....”

“3. ทรรศนะที่ถือว่า มนุษย์อาจรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ตามความเป็นจริงของสิ่งนั้น ๆ ...”

ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้อำนาจ “realism.”

สังคม สำหรับพลังทุนนิยมการตลาดแล้ว เฉกเช่นสำหรับนักสังคมวิทยา ปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) พลังเหล่านี้มีรูปแบบของทุนที่เป็นสัญลักษณ์ (the form of symbolic capital) ต่อรองได้ในทางวัฒนธรรม มิได้มีรูปแบบของวัตถุ (the form of material) พลังเหล่านี้ย้ำความหมายซ้อนหลายชั้นเชิงของตัวบทเนื้อเรื่อง วรรณกรรมและตัวบทเนื้อเรื่องวัฒนธรรม พลังเหล่านี้ยังคงวิพากษ์วิจารณ์หลักปฏิบัติของ “ประวัติศาสตร์ปกติธรรมดา” (“normal history”) ดังที่บรรดาผู้ดำเนินการของทฤษฎีวรรณกรรมสมัยหลังสมัยใหม่ได้วิพากษ์วิจารณ์ พลังเหล่านี้หมายมุ่งเพื่อสิ่งที่สตีเฟน กรีนแบลตต์ (Stephen Greenblatt) ผู้ริเริ่มลัทธินิยมประวัติศาสตร์ใหม่เรียกว่า “ทฤษฎีหรือโครงสร้างร้อยกรองแห่งวัฒนธรรม” (“Poetics of Culture”)

มีการวิพากษ์วิจารณ์วิธีการสอบสวนทางประวัติศาสตร์อย่างรุนแรง วิธีการนั้นเป็นที่ยอมรับและครอบงำการถกเถียงทฤษฎีของประวัติศาสตร์ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 จนถึงปัจจุบัน การวิพากษ์วิจารณ์รุนแรงเช่นนั้นก็มีผลสะท้อนอย่างสำคัญว่ามีขอบเขตจำกัดต่องานเขียนประวัติศาสตร์ ถ้ามีผู้ใดยอมรับข้อตั้ง (Premises) ของการวิพากษ์วิจารณ์นั้น การเขียนประวัติศาสตร์อย่างเต็มไปด้วยความหมายก็จะเป็นไปได้ ประวัติศาสตร์มีคุณสมบัติของวรรณกรรมอย่างชัดเจน ดังที่ เอฟ. เอ. อังกาสมิต (F. A. Ankersmitt) ได้โต้แย้ง นักประวัติศาสตร์ยอมใช้วิธีการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย (Metaphors) เพื่อสร้างภาพลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ (Historical images) ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เขาเรียกว่า ประวัติศาสตร์นิพนธ์สมัยใหม่แบบที่ทั้งรันเคอและสังคมศาสตร์ริเริ่มไว้ กับฐานะในสมัยหลังสมัยใหม่ (Postmodern position) อยู่ที่ฐานะของสมัยหลังสมัยใหม่ขึ้นกรานลักษณะการอุปมาอุปไมยและลักษณะของการไม่อ้างอิงของทุก ๆ ตัวบทเนื้อเรื่องประวัติศาสตร์ และยืนยันว่า ประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบที่รันเคอและสังคมศาสตร์ริเริ่มไว้มีความคิดที่เป็นมายา (Illusory conviction) เป็นความคิดลวงที่ถือว่า มีแก่นสารสาระประวัติศาสตร์ (Historical substance) แยกออกจากร้อยแก้วหรือร้อยกรองของนักประวัติศาสตร์ ในแนวเดียวกันนี้ ฮันส์ เคลเนอร์ได้เห็นประเพณีนิยมทั้งหมดของหลักวิชาการประวัติศาสตร์สมัยใหม่ โดยถือเป็นประเพณีวิปลาสดิคติแตกต่างจากความคิดเห็นเดิมก่อนสมัยใหม่ที่ถือว่า ประวัติศาสตร์เป็นรูปแบบหนึ่งของศิลปการใช้ภาษาเชิงใจ (Rhetoric, ใช้ภาษาอุปมาอุปไมย)

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า เรื่องราวมิได้เป็นเรื่องธรรมดาเช่นนั้น เพราะแม้แต่บรรดานักประวัติศาสตร์ก่อนสมัยเกิดกระบวนการสร้างประวัติศาสตร์เป็นวิชาชีพ ก็เห็นว่าตนเองเป็นนักภาษาศิลป์ (Rhetoricians) แต่งประวัติศาสตร์โดยมีการยกตัวอย่างบทเรียนเพื่อชีวิต และขณะเดียวกัน นักประวัติศาสตร์ก็ถูกผูกมัดให้บอกเรื่องราวแท้จริง จังหวะแนวทางการถกเถียงเช่นนี้มีปรากฏเมื่อเร็วนี้ เช่น การถกเถียงในแวดวงสาธาณะ (Panel discussions) เรื่อง “ความเป็นเรื่องบันเทิงเริงรมย์ (Fictionality, การแต่งประวัติศาสตร์ให้เป็นเรื่องเริงรมย์) ความเป็นเรื่องเล่าบรรยายความ (Narrativity) และความไม่เอนเอียงอคติ (Objectivity)” ที่สภาวิทยาศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ระหว่างประเทศ (International Congress of Historical Sciences) ณ นครมอนทรีล (Montreal) ใน ค.ศ. 1995 จังหวะแนวทางการถกเถียงได้ยึดถือสายกลางยอมรับรองตามที่โรเจอร์ ชาร์เทียร์ (Roger Chartier) ได้กำหนดกฎเกณฑ์ไว้ว่า “ขณะที่ประวัติศาสตร์เป็นรูปแบบหนึ่งของรูปแบบมากมายของเรื่องเล่าบรรยายความ ประวัติศาสตร์ก็เป็นรูปแบบเดี่ยวประหลาดตรงที่ประวัติศาสตร์ชำระไว้ซึ่งสัมพันธ์ภาพพิเศษกับความจริง การสร้างเรื่องเล่าบรรยายความมีจุดมุ่งหมายแน่นอนกว่านั้นที่จะสร้างอดีตขึ้นอีกครั้งตามที่เคยเป็นอย่างแท้จริง ความเป็นจริงเช่นนี้ทำให้ตัวบทเนื้อเรื่องประวัติศาสตร์ดำรงคงอยู่ และความเป็นจริงที่ถูกจัดอยู่ภายนอกของตัวบทเนื้อเรื่องประวัติศาสตร์ ตัวบทมีหน้าที่ผลิตเรื่องเขียน (Account) ของตัวบทเนื้อเรื่องประวัติศาสตร์ ให้เป็นบันทึกเรื่องราวที่เข้าใจได้ถ่องแท้ การอ้างอิงถึงความจริงดังกล่าวคือสิ่งที่สร้างประวัติศาสตร์ขึ้นมา และรักษาประวัติศาสตร์ให้แตกต่างจากนิทาน (Fable) หรือการปลอมแปลง (Falsification)”

การแบ่งแยกนี้ระหว่างความจริงกับการปลอมแปลงยังคงเป็นพื้นฐานของงานของนักประวัติศาสตร์ ความคิดว่าด้วยความจริงได้กลับกลายเป็นความจริงที่สลับซับซ้อนในวิถีทางของความคิดพินิจพิจารณาเมื่อเร็ว ๆ นี้ การถือเอา “ความไม่เอนเอียงอคติเด็ดขาดและความเป็นวิทยาศาสตร์ (Scientificity) ของความรู้ประวัติศาสตร์ ไม่เป็นที่ยอมรับอีกต่อไปโดยปราศจากเงื่อนไข” อย่างไรก็ตาม ความคิดว่าด้วยความจริงพร้อมหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์ที่หลีกเลี่ยงการปลอมแปลงและเปิดเผยการปลอมแปลงก็มีได้ถูกละทิ้งเสียทีเดียว ในฐานะที่เป็นนักประวัติศาสตร์อาชีพผ่านการฝึกอบรมมาแล้ว เขาก็ยังคงทำงานศึกษาวิพากษ์วิจารณ์หลักฐานต่อไป เป็นการศึกษาหลักฐานที่จะเปิดช่องทางทำให้เป็นไปได้ที่จะเข้าไปสู่ความเป็นจริงของ

อดีต การแบ่งแยกระหว่างความสมเหตุสมผล (Rationality) และความไร้เหตุผล (Irrationality) ในการสอบสวนทางประวัติศาสตร์ มิได้มีความคิดเป็นนามธรรมว่าด้วยความจริงหรือความไม่เอนเอียงอคติเป็นพื้นฐาน หากแต่มี “ความคิดว่าด้วยประวัติศาสตร์เป็นชุมชนที่อธิบายตีความหมาย มีหลักฝึกปฏิบัติของวิชาการพร้อมด้วยมาตรฐานวิชาชีพ”

ความคิดทางวรรณกรรม ภาษาและประวัติศาสตร์เมื่อเร็ว ๆ นี้หนีจากความเป็นจริงของอดีต สะท้อนความไม่พึงพอใจอย่างลึกซึ้งในลักษณะออกห่างของอารยธรรมสมัยใหม่เท่าที่วิทยาศาสตร์จับจองบทบาทหลักในอารยธรรมนี้ แนวทางสู่การศึกษาแบบวิทยาศาสตร์รวมทั้งประเพณีนิยมสมัยใหม่ของประวัติศาสตร์ที่เป็นวิชาการก็ได้ถูกโจมตี แน่นอณการวิพากษ์วิจารณ์นี้ย่อมแสดงความหมายทางการเมืองด้วย ในศตวรรษที่ 19 และครั้งแรกของศตวรรษที่ 20 บัวร์ชาร์ท (Burckhardt) นีทเชอ และไฮเด็คเกอร์ (Heidegger) ปฏิเสธมรดกของบรรดานักมนุษยนิยม (Humanists) ของสมัยประเทืองปัญญา เป็นมรดกของกลุ่มคน (นักมนุษยนิยม) กลุ่มเล็ก ๆ ที่มีแง่คิดความเห็นไม่นิยมประชาธิปไตย การปฏิเสธนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ต่อมาภายหลังปี 1945 บรรดานักคิดได้หยิบยกขึ้นมาพิจารณา เช่น ฌอง-พอล ซาร์ตร์ (Jean-Paul Sartre) และสำนักความคิดฟรังก์ฟวร์ท (Frankfurt School) ได้แก่ เซโอคอร์ ออดอร์โน (Theodor Adorno) และแมกซ์ ฮอคไฮเมอร์ (Max Horkheimer) พวกเขาล้วนอยู่ในฐานะโดยทั่วไปเป็นพวกเอียงซ้าย ในกระแสความประเทืองปัญญานั้น พวกเขาไม่เห็นศรัทธาในเหตุผลและวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องปลดแอกให้มนุษย์เป็นอิสระ ในทางตรงกันข้าม พวกเขาเห็นวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องควบคุม พลิกแพลงหรือฉลุมนุษย์ ถ้าสมัยประเทืองปัญญาได้แสวงหาทางที่จะให้มนุษย์เป็นอิสระจากเรื่องปรัมปรา (Myth) และมายา (Illusions) บรรดาผู้วิจารณ์ของสมัยประเทืองปัญญาจะแสวงหาทางที่จะให้มนุษย์เป็นไทจากหลักธรรมที่ไร้ความหมาย พวกเขาเห็นว่าควรประยุกต์ใช้เหตุผล (Rational) หรือการให้เหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalistic) เพื่อศึกษาชีวิตและความเป็นจริง เหตุผลแบบวิทยาศาสตร์กลายเป็นสิ่งประหลาดทันที พูโกต์และแดร์ริดาเห็นพ้องกันว่าเมื่อจัดเหตุผลซึ่งเป็นนามธรรม (Abstract reason, เหตุผลที่ยากที่จะเข้าใจได้) ไว้ตรงกลางประเพณีนิยมแบบตะวันตกของปรัชญาตั้งแต่สมัยโสกราตีส (Socrates) ก็ได้ทำให้แบบอย่างการครอบงำ (Patterns of domination) มีความถูกต้องแล้วและได้สถาปนาอำนาจหน้าที่ของหัวหน้าครอบครัว (Patriarchal authority) ให้ตั้งมั่นในภาษาของวาทกรรมธรรมดา ๆ (Common

discourse) ดังตัวอย่างงานเขียนของโจแอน สก็อต (Joan Scott) ที่แต่งจากมุมมองทฤษฎีนิยมนสตรี (Feminist perspective)

ข้อวิพากษ์วิจารณ์ของสมัยหลังสมัยใหม่มีความสมเหตุสมผลหลายประการ ข้อวิพากษ์วิจารณ์ได้สาธิตให้เห็นว่า ความคิดเห็นเรื่องเอกภาพของประวัติศาสตร์ (A unitary history) จะแยกออกจากกันมิได้นั้น ไม่มีเหตุผลสนับสนุน ข้อวิพากษ์วิจารณ์มีอยู่ว่า ประวัติศาสตร์มิได้มีความโดดเด่นโดยเหตุที่มีความต่อเนื่อง (Continuity) เท่านั้น หากแต่ยังโดดเด่นโดยเหตุที่ความแตกแยกออกจากกัน (Rupture) ด้วย นักวิพากษ์วิจารณ์ได้ชี้อย่างถูกต้องให้เห็นข้อสมมุติพื้นฐานทางอุดมการณ์ซึ่งฝังอยู่ในวาทกรรมสำคัญ โดดเด่นของหลักวิชาการประวัติศาสตร์อาชีพ (Professional historical scholarship) พวกเขาท้าทายข้ออ้างอันเกินจริงของหลักวิชาการประวัติศาสตร์อาชีพที่อ้างด้วยการแสดงตนเป็นผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะ (Experts) อย่างไรก็ตาม พวกเขาผู้วิพากษ์วิจารณ์ก็มีแนวโน้มที่จะปฏิเสธว่า มีความเป็นไปได้ที่จะมีวาทกรรมประวัติศาสตร์ที่มีเหตุผล (Rational historical discourse) และตั้งคำถามเรื่องความคิดเห็นว่า ด้วยความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์และการปลอมแปลงทางประวัติศาสตร์ พวกเขาจึงมิได้เพียงแต่ขจัดพรมแดนลอย ๆ ระหว่างวาทกรรมแบบประวัติศาสตร์ซึ่งข้องเกี่ยวกับองค์ประกอบของเรื่องบันเทิงเรีงรมย์ (Fictional elements) กับเรื่องบันเทิงเรีงรมย์ (Fiction) ซึ่งส่วนใหญ่ที่สุดแสวงหาทางอธิบายตีความหมายความเป็นจริง หากแต่ยังขจัดพรมแดนลอย ๆ ระหว่างหลักวิชาการซื้อตรงกับการโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) ด้วย พรมแดนนี้จึงเลื่อนกลาง กลับกลายเป็นเหตุเค็ดร้อนโดยเฉพาะในการถกเถียงเมื่อเร็ว ๆ นี้ เรื่องการสังหารผลาญชีวิตครั้งใหญ่ (Holocaust) ที่ถือว่าเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ ความขัดแย้งเป็นตรงกันข้าม (Contradictions) ที่จะทำให้ประวัติศาสตร์แตกแยกเป็นวรรณคดีโดยจินตนาการ (Imaginative literature) โดยเท่านั้น ปรากฏออกมาในการที่เฮย์เคนไวต์ยอมรับจากเบื้องลึกลับมุมมองทางศีลธรรมจรรยาว่า มันเป็นการยอมรับมิได้ที่จะปฏิเสธความเป็นจริงของการสังหารผลาญชีวิต แต่ก็เป็นไปได้เช่นกันที่จะเขียนเรื่องเล่าบรรยายความเหตุการณ์เป็นประวัติศาสตร์โดยปราศจากความเอนเอียงอคติ

การทำทาทของฝ่ายวิพากษ์วิจารณ์ในสมัยหลังสมัยใหม่ (Postmodernists) มีผลสำคัญกระทบกระเทือนความคิดทางประวัติศาสตร์และการเขียนประวัติศาสตร์ แต่มิได้ทำลายความ

ต่อเนื่อง ความคิดเห็นและหลักปฏิบัติ ลัทธินิยมสมัยหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) สะท้อนให้เห็นสังคมและวัฒนธรรมในระยะเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ความแน่นอนดั้งเดิมเกี่ยวกับความเติบโตใหญ่ของอุตสาหกรรม ความคาดหมายทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นและปัทสถานเดิมของชนชั้นกลาง ล้วนถูกเขย่าสั่นสะเทือน ปราบกฏสะท้อนชัดในประวัติศาสตร์นิพนธ์ของ 20 ปีที่ผ่านมา [1993 ปีที่พิมพ์ย้อนหลังไปถึง ค.ศ. 1973] เนื้อเรื่องของประวัติศาสตร์เปลี่ยนไป จากเรื่องโครงสร้างและกระบวนการทางสังคม ไปสู่เรื่องวัฒนธรรมในความหมายกว้างของชีวิตประจำวัน (Everyday life) ประวัติศาสตร์เริ่มมีเรื่องมนุษย์ (Human face) เป็นความสนใจใหม่ในตัวบุคคล ครึ่งนี้ ตัวบุคคลมิได้เป็นบุคคลสูงส่ง ทรงอำนาจ หากแต่เป็นคนธรรมดา “ชาวบ้าน” (Common folks) สำนักศึกษาของนักประวัติศาสตร์ได้แสวงหาหนทางที่จะให้ประวัติศาสตร์จุลภาค (Microhistory) แทนที่การศึกษากระบวนการของประวัติศาสตร์ (ศึกษาเหตุการณ์) และกระบวนการสังคมที่ศึกษาอย่างเป็นมหภาค (Macrohistorical and macrosocial processes) ประวัติศาสตร์จุลภาคสนใจหน่วยสังคมหน่วยเล็ก ๆ กอปรด้วยตัวบุคคลเป็นรูปธรรม จับต้องเห็นได้ การเน้นย้ำวัฒนธรรมของชีวิตประจำวันเป็นการเน้นย้ำใหม่ นำประวัติศาสตร์ให้เข้าไปมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดติดต่อกับมานุษยวิทยาของคลิฟฟอร์ด แกร์ตซ์ (Clifford Geertz) “ด้วยความเชื่อเหมือนแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ว่า “มนุษย์คือสัตว์ที่ติดกับดักใยแมงมุมแห่งสัญลักษณ์ของภาษา (Webs of significance) เป็นใยแมงมุมที่มนุษย์เป็นผู้ชักใยไว้เอง” แกร์ตซ์ “ถือว่าวัฒนธรรมคือใยแมงมุมนั้นและการวิเคราะห์วัฒนธรรมจึงมีใช้ศาสตร์ที่ใช้วิธีการทดลอง (An experimental science) เพื่อแสวงหากฎเกณฑ์ หากแต่การวิเคราะห์วัฒนธรรมคือการแปลความตีความหมาย (Interpretive) เพื่อแสวงหาความหมาย มันคือการอธิบายให้ชัดเจน...การวิเคราะห์โครงสร้างประโยคและตีความหมายการแสดงออกทางสังคม โดยผิวเปลือกนอก เป็นปริศนาลึกลับน่าฉงนสนเท่ห์” ผู้ศึกษาวัฒนธรรมอยู่ที่หลัง ดังนั้น ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเหมือนศิลปหรือวิทยาการตีความหมาย (Hermeneutics) ของลัทธิประวัติศาสตร์นิยมแบบคลาสสิก (Classical historicism) ที่มีได้ข้องเกี่ยวกับคำอธิบายเท่านั้น หากแต่ยังข้องเกี่ยวกับการอธิบายให้แจ่มแจ้งเต็มที่ เป็นความเพียรพยายามที่จะสร้างสัญลักษณ์ของภาษาขึ้นมาใหม่ (Significance) เป็นสัญลักษณ์แสดงความหมายของการแสดงออกทางสังคม (Social expressions) ที่ใช้เป็นตัวบทเนื้อเรื่อง (Texts)

ถึงกระนั้น วิชาการตีความหมายของประวัติศาสตร์ใหม่ (New history) แตกต่างจาก วิชาการตีความหมายของสำนักความคิดแบบรันเคอ (Rankean school) สำนักนี้มีได้เพียงแต่มี เนื้อเรื่องแตกต่าง เป็นเนื้อเรื่องของบุคคลชั้นนำภายในกรอบของสถาบันการเมืองยิ่งใหญ่เท่านั้น หากแต่สำนักนี้ยังสันนิษฐานว่า ตัวบทเนื้อเรื่องบรรจุความหมายชัดเจนที่สามารถจะถูก สร้างขึ้นอีกได้โดยการวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์ (Philological analysis, การวิเคราะห์ภาษา คำและกฎเกณฑ์ของภาษา) รันเคอและสำนักความคิดของเขายังคงเชื่อว่า ประวัติศาสตร์เป็น วิชาการที่เข้มงวดกวดขัน (A strict science) แม้จะมีเนื้อเรื่องและวิธีการที่แตกต่างจากเนื้อ เรื่องและวิธีการของบรรดาวิทยาศาสตร์ที่อธิบายได้ (Explanatory sciences) ก็ตาม สำหรับ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมใหม่ (New Cultural history) แล้ว บรรดาสถาบันหลักของรัฐ ศาสน จักรและตลาดโลกได้ล้มครืนลงแล้ว และความหมายของตัวบทเนื้อเรื่องไม่โปร่งใสอีกต่อไป หากแต่มีความโดดเด่นเห็นชัดจากการที่ตัวบทเนื้อเรื่องมีความขัดแย้งเป็นตรงกันข้ามและ ความแตกแยกกระจายออกมา (Rupture)

ภาวะเช่นนั้นเอื้อประโยชน์ให้บรรดาผู้นิยมลัทธิหลังสมัยใหม่โจมตีความคิดเห็นเรื่อง ความไม่เอนเอียงอคติและวิธีการของวิทยาศาสตร์ การโจมตีจบลงด้วยการล้มเลิกความแบ่ง แยกระหว่างเรื่องเล่าบรรยายความแบบประวัติศาสตร์กับเรื่องเล่าบรรยายความแบบเรื่อง บันเทิงเรียมย์ ถึงกระนั้น การตรวจสอบประวัติศาสตร์นิพนธ์ของ 20 ปีที่ผ่านมา ได้ชี้แนะไป ในทางที่ว่า ขณะที่นักประวัติศาสตร์ทั้งหลายรอบคอบระวังป้องกันมากขึ้นโดยมีความเชื่อถือ ในความทรงคุณความรู้น่าเชื่อถือของวิทยาศาสตร์ (Authority of science) พวกเขาทำงานด้วย ความคิดว่า นักประวัติศาสตร์ทำงานข้องเกี่ยวกับข้อคิดที่เป็นจริง มิใช่ข้อคิดที่จินตนาการขึ้น มา และข้อคิดที่เป็นจริงนี้แม้จะเปิดช่องทางให้เข้าถึงได้โดยสื่อจิตของนักประวัติศาสตร์เท่านั้น ก็ตาม แต่กระนั้น ก็เรียกร้องขอวิธีการและการเข้าใจที่ดำเนินไปตามการอ้างเหตุผลในการ สอบถาม (A logic of inquiry) ขณะที่ความคิดหลังสมัยใหม่ได้เรียกร้องหาคำตอบจากคำถาม เรื่องความชำนาญการ (Authority) ของนักวิชาการอาชีพ (Professional scholar) มากขึ้นทุกที อันที่จริงแล้ว งานประวัติศาสตร์ก็รู้สึกถึงแรงกดดันของกระบวนการทำให้ประวัติศาสตร์เป็น วิชาชีพ (Professionalization) แม้จะมีเสียงเรียกในปลายศตวรรษที่ 20 โดยเป็นเสียงเรียกจาก ความเคลื่อนไหวโรงงานประวัติศาสตร์ (History Workshop movement) เพื่อให้พลเมืองนอก

ร่วมหาวิทยาลัยผู้สนใจควรขุดหารากเหง้าของตนเอง อันที่จริง ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมใหม่ ได้ถูกนำไปที่มหาวิทยาลัยเกือบทั้งหมดโดยสิ้นเชิง การทำลายส่วนมากที่ทำทาบพฤติกรรม และลัทธิประเพณีของวิทยาศาสตร์ (Scientific ethos) ในงานประวัติศาสตร์ล้วนมาจากวิทยาการ อื่นภายนอก จากนักทฤษฎีวรรณกรรมและนักวิจารณ์วรรณกรรมผู้ปรารถนาที่จะให้ประวัติศาสตร์ล้มทลายลงเป็นวรรณคดีตามจินตนาการ (Imaginative literature, จินตวรรณคดี) ถึง กระนั้น วรรณกรรมวิจารณ์ถูกกักขังมากขึ้นทุกทีในขอบเขตของโลกวิชาการ (Academe) เมื่อ วรรณกรรมวิจารณ์ตกเป็น “แวนแค้วน” (Domain) ของบรรดาปัญญาชนโดยเขียน (วิจารณ์ วรรณกรรม) ลงในวารสารและวารสารปริทัศน์ (Reviews) และจะมีหลักปรัชญาพื้นฐานเป็น จุดเริ่มต้นใหม่ วัฒนธรรมโลกวิชาการรวมทั้งเกณฑ์มาตรฐานของโลกวิชาการสำหรับการรับ วุฒิบัตร (Credentials) เพื่อจะได้รับตำแหน่งและประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน ก็ยัง ดำรงคงที่ตั้งแต่เมื่อเริ่มต้นประวัติศาสตร์นิพนธ์อาชีพที่บรรดามหาวิทยาลัยเยอรมันในต้น ศตวรรษที่ 19 จนถึงปัจจุบัน ดังนั้น แม้จะมีเสียงเรียกร้องให้ไม่ยอมรับพฤติกรรมและลัทธิ ประเพณีของวิทยาศาสตร์ แต่ในทางปฏิบัติ พฤติกรรมและลัทธิประเพณีของวิทยาศาสตร์ก็ยัง มุ่งหน้าไม่ลดละ

นี่เป็นความจำเป็นยิ่ง ถ้างานประวัติศาสตร์ต้องมีความหมาย ประวัติศาสตร์ยังคงเป็น ศิลปที่ต้องเรียนรู้สืบต่อไป บรรดานักประวัติศาสตร์ของทศวรรษที่ 1970 และ 1980 ได้เรียนรู้ ความสำคัญของวัฒนธรรมในการที่จะเข้าใจพฤติกรรมทางการเมืองและทางสังคม ดังนั้น การ ศึกษาการปฏิวัติฝรั่งเศสจึงใช้ทิศทางใหม่ เดิมมีการย้ำเน้นปัจจัยชนชั้นและเศรษฐกิจที่ให้ข้อมูลแก่การวิเคราะห์แบบมาร์กซิสต์โดย จอร์จส์ เลอแฟวร์ (Georges Lefebvre) และอัลเบิร์ต โซบูล (Albert Soboul) และให้ข้อมูลแก่การวิเคราะห์แบบไม่นิยมมาร์กซ์โดยอัลเฟรด คอบ บัน (Alfred Cobban) ในกลางศตวรรษที่ 20 ต่อมา การย้ำเน้นเช่นนั้นได้ถูกแทนที่โดยการเน้น หนักแน่นย้ำวัฒนธรรม ภาษา สัญลักษณ์และพิธีกรรม (Rituals) ในงานเขียนของ ฟรองซัวส์ ฟูเรต์ (François Furet) ลินน์ ฮันต์ (Lynn Hunt) วิลเลียม ซูเวล (William Sewell) และไซมอน ชามา (Simon Schama) ในทศวรรษที่ 1980 และต้นทศวรรษที่ 1990 แต่ในท้ายที่สุดแล้ว บรรดานักประวัติศาสตร์วัฒนธรรมใหม่ก็เหมือนรุ่นเก่าก่อน ก็ต้องไปหาเอกสารหลักฐานจด หมายเหตุ (Archives) ด้วย แม้พวกเขาจะวิพากษ์วิจารณ์ข้อสมมุติพื้นฐานในระยะแรกของ

แนวทางสู่การศึกษาแบบสังคมศาสตร์อย่างมาก แต่อย่างไรก็ตาม พวกเขาที่ใช้สิ่งที่ค้นพบจากประสบการณ์ (Empirical findings) เพื่อสร้างพื้นฐานของการสร้างวัฒนธรรมท้องถิ่นใหม่เป็นการสร้างขึ้นใหม่โดยมีการอธิบายแปลความหมายโดยอาศัยเทคนิคคอมพิวเตอร์ทันสมัย

ขณะที่งานของทศวรรษที่ 1970 และ 1980 มักจะย้ำเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมโดยเบียดบังการเมืองและกระบวนการทางสังคมในวงกว้างกว่านั้น เหตุการณ์ทั้งหลายตั้งแต่ ค.ศ. 1989 ได้ทำให้ชัดเจนว่า กระบวนการทางสังคมไม่อาจถูกละเลย ขณะที่เป็นการยากหลังจากความร้ายกาจมหันต์ของศตวรรษของเราที่จะยึดถือตามทฤษฎีของกระบวนการเจริญและทันสมัยในการเอื้ออำนวยให้ศักดิ์ศรีใดก็ตาม โดยเฉพาะแก่อารยธรรมตะวันตก หรือจะมองว่าประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการเดียวรวมกัน (Unitary process) อย่างไรก็ตาม มันก็ชัดเจนว่าพลังทั้งหลายที่ทรงอำนาจตามที่ทฤษฎีพรรณนาไว้ก็ดำเนินการปฏิบัติไปได้ทีเดียวในโลกสมัยใหม่ ทฤษฎีกระบวนการเจริญและทันสมัยโดยทั่วไปแล้วก็เป็นที่ถูกมองโลกในแง่ดีเห็นโลกสมัยใหม่เป็น “การสิ้นสุดของประวัติศาสตร์” เป็นผลมาจากกระบวนการที่ทรงการุณยภาพ ยิ่งกว่านั้น การล้มหลายครืนของจักรวรรดิโซเวียตได้แสดงแล้วให้เห็นว่า มันเป็นการไม่พอเพียงที่จะอาศัยเฉพาะแต่การวิเคราะห์การเมืองเศรษฐกิจหรือวัฒนธรรม ขณะที่การก้าวรูดหน้าไม่ลดละของทัศนคติเก่าแก่ฝ่ายชาตินิยมและแก่ศาสนา และการแปรเปลี่ยนรูปแบบของทัศนคติชาตินิยมและฝ่ายศาสนาภายใต้สภาพการณ์ในยุคสมัยใหม่ ดังแสดงออกชัดในความขัดแย้งทางเชื้อชาติพันธุ์และการที่ลัทธินิยมพื้นฐาน (Fundamentalism)¹ ได้ระเบิดพลังพลาญออกมาเมื่อเร็ว ๆ นี้ ก็ยังแสดงชัดเจนเป็นที่ประจักษ์ถึงขอบเขตจำกัดของทฤษฎีกระบวนการเจริญและทันสมัย สิ่งที่จะต้องพิจารณาแทนที่คือ แนวทางกว้างกว่านั้น เพื่อเข้าสู่การศึกษาแบบประวัติศาสตร์ที่พิจารณาทั้งลักษณะวัฒนธรรมและสถาบันในสมัยหลังสมัยใหม่ มีการวิพากษ์วิจารณ์วิทยาศาสตร์เดิมและประวัติศาสตร์นิพนธ์ดั้งเดิม ข้อวิพากษ์วิจารณ์ได้เสนอความถูกต้องแก่

¹ fundamentalism “1. ความเชื่อถือทางศาสนาที่มีพื้นฐานอยู่ที่การตีความหมายคัมภีร์ไบเบิลตามตัวอักษร โดยนับถือคัมภีร์ไบเบิลเป็นพื้นฐานของศาสนาคริสต์และศีลธรรมจรรยา 2. ความเคลื่อนไหวในศตวรรษที่ 20 ในแวดวงชาวอเมริกาโปรเตสแตนต์บางคน โดยมีพื้นฐานอยู่ที่ความเชื่อตามข้อ 1” ดู Webster’s, s.v. “fundamentalism.”

ไขสำคัญยิ่งให้แก่ความคิดทางประวัติศาสตร์และหลักปฏิบัติของประวัติศาสตร์ ข้อวิพากษ์วิจารณ์ได้ทำลายความผูกมัดผูกพันของนักประวัติศาสตร์ที่จะไขว่คว้าหาความเป็นจริงอีกครั้ง หรือไขว่คว้าหาความเชื่อถือของนักประวัติศาสตร์ในหลักเหตุผลของการสืบถาม (A logic of inquiry) แต่ข้อวิพากษ์วิจารณ์ได้แสดงสาธิตให้เห็นความสลับซับซ้อนของความเป็นจริงและความเชื่อถือในประวัติศาสตร์ว่าด้วยประวัติศาสตร์นิพนธ์อาจจะเห็นบทสนทนาคำเนินไปไม่มีที่สิ้นสุด ทว่าเอื้ออำนวยให้เห็นความลุ่มลึกกว้างขวางกว่าเดิม

ประวัติศาสตร์นิพนธ์ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เริ่มต้นด้วยกระบวนการทำให้การศึกษาประวัติศาสตร์เป็นอาชีพ แน่แน่นอนว่า ประวัติศาสตร์นิพนธ์เก่าแก่กว่านั้นมาก มนุษย์ได้จัดการกับอดีตของตนในวัฒนธรรมทั้งหลายแต่มีวิธีการแตกต่างกัน ดังนั้น ในตะวันตก รวมทั้งในโลกมุสลิม แต่ในเอเชียตะวันออกด้วย ประวัติศาสตร์ที่เขียนขึ้นมา (Written history) เป็นลายลักษณ์อักษรมีบทบาทสำคัญ รูปแบบอื่นของประวัติศาสตร์ที่มีได้เขียนก็สำคัญเช่นกัน คือ อนุสรณ์สถาน สัญลักษณ์และลัทธิประเพณีของประชาชน อย่างน้อยที่สุด ในสมัยเก่าแก่ที่สุดคือ สมัยเฮโรโดตัส (Herodotus) และทูซิดีเดส (Thucydides) ในตะวันตก และซือมาเจียน (Ssu' ma Ch'ien) ในตะวันออก มีความเพียรพยายามอย่างรู้สึกรู้ตัวที่จะแบ่งแยกประวัติศาสตร์ออกจากเรื่องปรัมปรา (Myth) และจะไปให้ถึงการพรรณนาเหตุการณ์ของอดีตอันเต็มไปด้วยความจริงอย่างไรก็ตาม ไม่มีความพยายามที่จะอวดอ้างว่า ประวัติศาสตร์มีสถานภาพเป็นวิทยาศาสตร์เหมือนธรรมชาติวิทยา (Natural science) มีการไต่แสวงหาที่จะให้ประวัติศาสตร์เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง (A literary genre) ที่พยายามที่จะไขว่คว้าหาความเป็นจริงของอดีตอย่างแท้จริงและอย่างชัดเจน ทว่าก็มีลีลาสง่างามตามหลักสุนทรียศาสตร์ (Aesthetically elegant) ประวัติศาสตร์เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งตั้งแต่ยุคโบราณคลาสสิกตะวันตกและยุคโบราณเอเชียตะวันออก เป็นเช่นนี้มาจนกระทั่งเมื่อเร็ว ๆ นี้ ประวัติศาสตร์ถูกแปรเปลี่ยนรูปไปสู่วิชาชีพ (A professional discipline) ก็เฉพาะในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ประวัติศาสตร์เห็นตนเองเป็น “ศาสตร์” (“science”) ของนักประวัติศาสตร์ผู้ผ่านการอบรมเป็นนักประวัติศาสตร์อาชีพแล้ว

ผู้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ไม่ค่อยสบายใจนักกับคำ “วิทยาศาสตร์แบบประวัติศาสตร์” (“historical science,” หรือ *Geschichtswissenschaft*) ซึ่งใช้กันทั่วไปเป็นปกติธรรมดาในภาค

พื้นที่ยุโรป แต่ใช้ในบรรดาภาษาของเอเชียตะวันออกด้วยเพื่อแบ่งแยกประวัติศาสตร์เป็นวิชาการ จากประวัติศาสตร์ที่เป็นวรรณกรรม คำ “historical science” เป็นคำไม่ธรรมดาในภาษาอังกฤษ ในภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์โดยทั่วไปแล้วแสดงเป็นตัวแทนธรรมชาติวิทยาที่เป็นระบบ หรือหลักเหตุผลของการสืบถามและการอธิบายเป็นไปตามแม่แบบของธรรมชาติวิทยา เหมือนในแนวทางสู่การศึกษาที่เป็นระบบระเบียบและมีแนวโน้มเอียงไปสู่ภาวะนามธรรม (Abstraction)¹ ที่จะพบได้ใน “สังคมศาสตร์” ในภาษาทั้งหลายของทวีปยุโรป Wissenschaft (ภาษาเยอรมัน), science (ฝรั่งเศส), scienza (อิตาลี) ciencia (สเปน) หรือ nauk (รัสเซีย) ล้วนแสดงเป็นตัวแทนแนวทางสู่การศึกษาเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาอะไร รวมทั้งมนุษยศาสตร์ซึ่งมีวิธีการสอบสวนเป็นเครื่องนำทางอันเป็นที่ยอมรับในแวดวงนักวิชาการ

ในที่นี้ จะใช้คำ “Historical science” เพื่ออ้างอิงถึงหลักวิชาใหม่ (Discipline) ของประวัติศาสตร์ ในความหมายนี้ วิทยาศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ได้ปรากฏออกมาพร้อมกับการสถาปนาประวัติศาสตร์เป็นวิชาชีพ สอนกันและศึกษากันที่มหาวิทยาลัย หลักวิชาการไม่เคยมีความแรงกล้าทางความคิดของธรรมชาติวิทยา หรือของสังคมศาสตร์ที่มีวิธีการวิเคราะห์ เพราะปัจจัยคือ องค์ประกอบของอำนาจการทำได้ตามใจเจตจำนงและความหมายในพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งยั่วไม่จําแนกต่อระดับของภาวะนามธรรมหรือกระบวนการทางความคิดอันเป็นเหตุให้ได้มาซึ่งภาพรวมหรือลักษณะร่วมของสิ่งที่มีอยู่จริง (Abstraction)² องค์ความรู้ในกระบวนการทางความคิดนั้นย่อมอยู่อาศัยในศาสตร์แท้จริง (Hard sciences) อย่างไรก็ตาม องค์ความรู้ก็ต้องยึดถือหลักเหตุผลของการสืบถามอย่างเป็นทางการ (A logic of scholarly inquiry) ของนักวิชาการทั้งหลาย ผลของการใช้หลักเหตุผลของการสืบถามเป็นหลักวิชาการ เป็นผลที่สามารถจะถูกทดสอบเพื่อความสมเหตุสมผล (Valid) มากเหมือนสาขาวิชาการอื่น ผลลัพธ์ยังคงคาบเกี่ยวให้นักวิชาการ ไปไกลเลยข้อมูลดิบที่ได้จากหลักฐานของตน เพื่อสร้างบันทึกเรื่องราว (Account)

¹ “abstraction ภาวะนามธรรม : กระบวนการหรือผลของกระบวนการทางความคิดอันเป็นเหตุให้ได้มาซึ่งภาพรวมหรือลักษณะร่วมของสิ่งที่มีอยู่จริง” ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้นาม “abstraction.”

² ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้นาม “abstraction : ภาวะนามธรรม.”

ที่สอดคล้องไม่ขัดแย้งกัน เป็นบันทึกเรื่องราวซึ่งเกี่ยวกับการอธิบายเหมือนวาทกรรมของวิทยาศาสตร์อื่น ลักษณะของการอธิบายในประวัติศาสตร์นิพนธ์แตกต่างอย่างสังเกตเห็นได้จากลักษณะของการอธิบายในวิทยาศาสตร์ที่แท้จริง เพราะการอธิบายในประวัติศาสตร์นิพนธ์ต้องพิจารณาเจตจำนงและความเป็นตัวของตัวเองของสิ่งที่ถูกศึกษา ตลอดจนบทบาทของอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด (Subjectivity) ของผู้วิจัยด้วย อารมณ์ความรู้สึกของผู้วิจัยนั้นยิ่งใหญ่ในการศึกษาทางประวัติศาสตร์มากกว่าในการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ที่แท้จริง โทมัส คูห์น (Thomas Kuhn) ได้เคยโต้แย้งว่า แม้แต่ในกายภาค (Physics) ความคิดเห็นว่าด้วยสิ่งที่ประกอบกันขึ้นเป็นผลงานวิทยาศาสตร์ก็มีได้เป็นผลพิเศษเฉพาะของการพัฒนาและการถกเถียงภายในของหลักวิชาการ ความคิดเห็นเหล่านั้นถูกผูกมัดไว้กับกระแสภูมิปัญญาที่กว้างกว่านั้นของวัฒนธรรม ผลงานวิทยาศาสตร์เกิดขึ้นภายในกระแสภูมิปัญญาของวัฒนธรรม ถ้าประยุกต์ใช้เรื่องนี้กับหลักวิชาการเช่น กายภาค ซึ่งย้ำแสวงหาทางที่จะแยกองค์ประกอบของจิตหรืออารมณ์ความรู้สึกนึกคิด (Subjectivity) ออกจากการวินิจฉัยทางวิทยาศาสตร์ มันก็ประยุกต์ใช้ได้มากกว่านั้นกับประวัติศาสตร์ซึ่งรับรองบทบาทของจิตหรืออารมณ์ความรู้สึกนึกคิดว่าเป็นองค์ประกอบที่หนีไม่พ้นในการสอบสวนอย่างเป็นวิชาการ

ทั้งนี้ มิได้หมายความว่า ผลงานของนักวิทยาศาสตร์หรือของนักประวัติศาสตร์เป็นผลงานที่สามารถอธิบายได้ในเบื้องต้นในความหมายของปัจจัยสังคม (Social factors) หรือหมายความว่า ผลงานมีบทบาทหน้าที่ทางด้านอุดมการณ์ในขั้นต้น แต่มันหมายความว่า วิทยาศาสตร์และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “วิทยาศาสตร์แบบประวัติศาสตร์” ซึ่งผูกมัดใกล้ชิดมากกับค่านิยมและเจตจำนงของมนุษย์นั้น ต้องถูกมองว่าอยู่ในกรอบสังคม วัฒนธรรมและกรอบการเมืองภายในกรอบนั้น มีการฝึกฝนอบรมวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ว่าด้วยประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่พิจารณาแต่เหตุปัจจัยภายในของหลักวิชาการของประวัติศาสตร์ เป็นประวัติศาสตร์ที่สามารถจะถูกตรวจสอบโดยกรรมวิธีของมาตรฐานการวิพากษ์วิจารณ์ ในด้านวิชาการนั้น ย่อมมีความเห็นชอบร่วมกัน (Consensus) เกี่ยวกับมาตรฐานการวิพากษ์วิจารณ์ แต่ความเห็นชอบเดียวกันนี้ยากนักที่จะปรากฏ เมื่อข้อเท็จจริงทั้งหลายถูกจัดอยู่ในท้องเรื่อง (Context, บริบท) กว้างกว่านั้นของเหตุการณ์ทั้งหลายและการพัฒนา ดังได้กล่าวมาแล้ว วิทยาศาสตร์และทั้งนี้รวมทั้งวิทยาศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ เป็น

วิชาการที่ไม่สามารถจะถูกลดทอนลงเป็นเพียงกระบวนการที่แยกออกมา เป็นกระบวนการของความคิดภายในหลักวิชาการ แต่วิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องกับมนุษย์ผู้มีเลือดเนื้อชีวิตจิตใจผู้ทำงานภายในกรอบของสถาบันวิชาการวิทยาศาสตร์และยึดถือข้อสมมุติพื้นฐานทั้งหลายที่เกี่ยวกับลักษณะของความเป็นจริง เป็นข้อสมมุติฐานที่คนร่วมสมัยยึดถือเช่นกัน วิทยาศาสตร์ตั้งข้อสมมุติล่วงหน้าเสมอ เป็นการสมมุติชุมชนนักวิชาการผู้ร่วมกันฝึกฝนอบรมวิจัยและร่วมมีรูปแบบทั้งหลายของการสื่อสารติดต่อ เพราะฉะนั้น มันเป็นไปได้ที่จะแยกประวัติศาสตร์ว่าด้วยประวัติศาสตร์นิพนธ์ออกจากสถาบันทั้งปวงและแยกออกจากฉากสังคมและฉากภูมิปัญญา ผลงานวิชาการปรากฏออกมาภายในฉากนั้น

ในที่นี้ ใคร่ขอเสนอประเด็นต่อไปนี้

1. การสถาปนาประวัติศาสตร์เป็นหลักวิชาการสาขาหนึ่ง
2. สังคมศาสตร์กับการท้าทายหลักวิชาการเดิม
3. กระแสความคิดของยุคหลังสมัยใหม่ (Post modernist thought) และผลกระทบต่องานของนักประวัติศาสตร์